

MAKSİM GORKİ

ÇOCUKLUĞUM

Çeviri: ERGİN ALTAY

MAKSİM GORKİ
ÇOCUKLUĞUM

Can Klasik

Çocukluğum, Maksim Gorki

Rusça aslından çeviren: Ergin Altay

Detstvo

© 2013, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2013

14. basım: Aralık 2022, İstanbul

Bu kitabın 14. baskısı 2 000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Ayça Sezen

Yayına hazırlayan: Sabri Gürses

Kapak uygulama: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Baskı ve cilt: Matsis Matbaa Hizmetleri San. ve Tic. Ltd. Şti.

Tevfikbey Mahallesi Dr. Ali Demir Caddesi No: 51 Giriş Depo Bölümü

Küçükçekmece-İstanbul

Sertifika No: 40421

ISBN 978-975-07-3989-7

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza Giz, No: 9/25 Sarıyer/İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

MAKSİM GORKİ

ÇOCUKLUĞUM

ROMAN

Rusça aslından çeviren

Ergin Altay

♥can

Maksim Gorki'nin Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Yaşanmış Hikâyeler, 1987

İnsanlar Arasında, 2014

Mujik, 2014

Benim Üniversitelerim, 2014

Bozguncu, 2015

Ana, 2018

MAKSİM GORKİ, 1868'de Rusya'da, Nijni Novgorod'da doğdu. Babasını 5 yaşında kaybetti, annesinin yeniden evlenmesi üzerine büyükbabasının yanına gönderildi. Ancak birkaç ay okula gidebildi; sekiz yaşından itibaren çeşitli işlerde çok ağır koşullarda çalışmaya başladı. Böylece Rus işçi sınıfının yaşamını çok yakından tanıdı. Gerçek adı olan Aleksey Maksimoviç Peşkov yerine Rusçada "acı" anlamına gelen Gorki soyadını aldı. İlk öyküsü *Makar Çudra* (1892) Tiflis'te çalıştığı dönemde yayımlandı. Dergilerde yayımlanan ilk öykülerinin ardından, en iyi öykülerinden sayılan *Yirmi Altı Adam ve Bir Kız*'la (1899) birlikte ünü hızla yayıldı. İlk romanı *Foma*'yı (1899), *Üçler* (1900) izledi. *Ana* (1906) adlı romanını Rus devrimci hareketine adadı. 1902'de *Ayaktakımı Arasında* adlı ünlü oyununu yazdı. "Fırtına Kuşunun Türküsü" adlı şiiri, hem yayımlandığı derginin (*Jizn*) kapatılmasına hem de yazarın tutuklanmasına neden oldu; ancak dış ülkelerden gelen protestoların da etkisiyle Gorki salıverildi. 1905 Devrimi'nde önemli bir rol oynayan Gorki, 1906'da önce ABD'ye gitti; ardından İtalya'da yedi yıl siyasi sürgün olarak yaşadı. 1913'te ülkesine döndü, Rusya'nın Birinci Dünya Savaşı'na girmesine ve 1917'de Bolşeviklerin iktidara gelmesine karşı çıktı. Ancak 1919'dan sonra Lenin hükümetiyle işbirliği içine girdi. 1913-1923 yılları arasında başyapıtı sayılan *Çocukluğum, Ekmeğimi Kazanırken ve Benim Üniversitelerim*'den oluşan otobiyografik üçlemesini yayımladı. Devrim sonrası yaşadığı düş kırıklıklarından ötürü 1921-1928 yılları arasında İtalya'da kaldıktan sonra Stalin döneminde Sovyetler Birliği'ne döndü. 1934'te kurulan Sovyet Yazarlar

Birliği'nin ilk başkanı oldu. Toplumcu gerçekçilik olarak adlandırılan edebiyat yaklaşımının ortaya atılmasına katkıda bulundu. Son dönem yapıtlarının hemen hepsinde devrim öncesi yılları ele aldı. 1936'da kuş-kulu bir ölümle Moskova'da hayata veda etti.

ERGİN ALTAY, 1937 Edirne'de doğdu. İlk ve ortaokulu değişik şehirlerde okudu. 1953'te Kuleli Askeri Lisesi'ne girdi. 1956'da Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Rus Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun oldu. Rusça öğretmenliği yaptı. İlk çevirisi, *Akbaba* dergisinde yayımlanan bir Mihail Zoşçenko öyküsüdür. Altay, Rus edebiyatının dünyaca ünlü pek çok klasiğini dilimize kazandırdı. Bunların arasında Puşkin'den *Yüzbaşının Kızı*, Gogol'den *Ölü Canlar*, Tolstoy'dan *Diriliş*, Dostoyevski'den *Suç ve Ceza*, *Karamazov Kardeşler* gibi unutulmaz başyapıtlar sayılabilir.

Ođlum için

I

Yarı karanlık, daracık odada, babam pencerenin önünde, yerde yatıyordu. Üzerinde olağanüstü uzun, beyaz bir örtü vardı. Çıplak ayaklarının parmakları tuhaf bir biçimde ortadaydı, göğsünün üzerinde sakın kavuşturulmuş ellerinin parmakları da büküktü; her zaman neşeli bakan gözlerinin üzerine birer siyah madenî para sıkıca yerleştirilmişti. Sevimli yüzü karanlıktı, tuhaf görünen dişleri korkutuyordu beni.

Annem, üzerinde kırmızı bir eteklikle yarı çıplak, babamın yanına diz çökmüş, benim testere gibi kullanarak karpuz kabuklarını kesmeyi pek sevdiğim siyah tarakla onun alnına dökülmüş, uzun, yumuşak saçlarını ensesine doğru tarıyordu. Boğuk, hırıltılı bir sesle sürekli bir şeyler mırıldanıyordu. Gri gözleri şişti, eriyorlarmış gibi, iri gözyaşı damlaları dökülüyordu onlardan.

Şişman, başı kocaman, gözleri iri, burnu komik ve pörsük büyükanmem elimden tutuyordu. Simsiyah, yumuşak, inanılmaz derecede ilginç bir kadındı büyükanmem. Tıpkı annem gibi o da ağlıyordu. Titriyor, beni babamın yanına götürmeye çalışarak elimden çekeliyordu. Ben geri çekiyordum kendimi, onun arkasına saklanmaya çalışıyordum. Korkuyordum, tuhaf hissediyordum kendimi.

Büyüklerin ağladığını daha önce hiç görmemiştim. Sürekli konuşan büyükannemin dediklerinden bir şey anlayamıyordum:

“Hadi vedalaş babacığınla, bir daha görmeyeceksin onu, öldü o, yavrum, genç yaşta, hiç sırası değilken...”

Ben ağır hastaydım, yataktan yeni kalkmıştım. Çok iyi hatırlıyorum, ben hastayken babam sevgiyle ilgileniyordu benimle, ama sonra birden görünmez olmuştu, onun yerini tuhaf biri olan büyükannem almıştı.

“Sen nereden yürüyüp geldin?” diye sormuştum ona.

“Yukarıdan, Nijni’den,” demişti. “Hem yürüyerek değil, gemiyle geldim, suda yürünmez, biliyorsun!”

Hem komik, hem anlaşılmaz bir durumdu bu: Evin üst katında sakalları boyalı İranlılar, bodrumda ise koyun postu satan sarı benizli, yaşlı bir Kalmuk kalıyordu. Yukarıdan, merdivenin korkuluğuna ata biner gibi binip inebilir ya da düşer, paldır küldür yuvarlanabilirdin; bunu da iyi biliyordum. Suda gitmek de neyin nesiydi? İnanılabilecek gibi değil, üstelik komik.

“Bilmeyecek ne var bunda?”

Büyükannem, “Bilemiyorsun çünkü!” diye karşılık vermişti.

Benimle sevecen, neşeli, ağırbaşlı konuşurdu. İlk günden dost olmuştum onunla, şimdi de benimle birlikte hemen bu odadan çıkmasını istiyordum.

Anneme üzülüyordum. Onun gözyaşları, çığlıkları içimi endişeli bir duyguyla doldurmuştu. Onu ilk kez böyle görüyordum. Her zaman sertti, az konuşurdu; gözümde bir at gibi tertemiz, düzgün, büyüktü. Sağlam bir bedeni, çok güçlü elleri vardı. Ama şimdi hiç de hoş olmayan bir biçimde şiş, dağınıktı. Her zaman açık renk, büyükçe başlığının altında düzgünce toplu olan saçları şimdi çıplak omuzlarına dökülüyor, yüzüne düşüyor, örgülü yarırsı da uyuyan babamın yüzüne değerek sallanıyordu.

Uzun zamandır bu odada ayaktaydım, ama annem bir kez dönüp bakmamıştı bana, sürekli babamın saçlarını tarıyor, durmadan sesli sesli ağlıyor, gözyaşı döküyordu.

Kapıdan esmer yüzlü köylüler ile bir nöbetçi er bakıyordu. Öfkeyle bağırıyordu demiryolu eri:

“Hadi, çabuk toplanın!”

Pencere koyu renk bir şalla kapatılmıştı; şal yelken gibi dalgalanıyordu. Bir zamanlar babam yelkenli bir kayıkla gezdirmişti beni. Birden fırtına çıkmıştı. Gülmeye başlamıştı babam, beni dizlerinin arasına sıkıştırıp bağıştı:

“Bir şey yok, korkma, Alekseyciğim!”

Annem birden yerden ayağa fırladı, sonra tekrar oturdu, saçları yere degecek biçimde arkaya attı kendini. Renksiz, soluk yüzü morardı, dişlerini babam gibi göstererek garip bir sesle şöyle dedi:

“Kapıyı açın... Aleksey’i dışarı çıkarın!”

Büyükannem beni itip kapıya koştu, bağırmaya başladı:

“Canlarım benim, korkmayın, dokunmayın, Tanrı aşkına, çekilin! Kolera değil bu, lütfen, doğuruyor, canlarım!”

Karanlık köşede sandığın arkasına sinmiştim, oradan annemin ahlayıp oflayarak dişlerini gıcırdatarak yerde kıvrınmasına bakıyordum. Büyükannem onun çevresinde yerlerde sürünerek yumuşak, sevinçli, şöyle diyordu:

“Baba ve Oğul adına! Dayan, Varvaracığım! Çok Kutsal Anamız, koruyucumuz yardım eder...”

Korkmaya başlamıştım. Annem ile büyükannem, babamın çevresinde ona çarparak yerlerde kıvranıyor, inliyor, çığlıklar atıyorlardı. Ama babam kırırdamıyordu, gülüyordu sanki. Yerde uzun süre böyle devam etti. Birkaç kez annem kalkmış, gene yere atmıştı kendini. Büyükannem iri, yumuşak bir küre gibi yuvarlanarak kapı-

dan çıkmış, tekrar dönmüştü; sonra karanlıkta birden bir bebek ağlaması duyulmuştu.

“Sana şükürler olsun, Tanrım!” demişti büyükannem.
“Bir oğlan!”

Ve mumu yakmıştı.

Köşede uykuya dalmış olmalıyım, gerisini hatırlamıyorum.

Belleğimde yer etmiş ikinci şey, yağmurlu bir günde mezarlığın ıssız bir köşesiydi. Yumuşak, yapışkan bir tümseğin üzerinde ayakta duruyor, babamın tabutunu indir-dikleri çukura bakıyordum. Çukurun dibinde çok fazla su ve kurbağa vardı, bunlardan ikisi tabutun sarı kapağına çıkmıştı.

Mezarın başında ben, büyükannem, sırlıslık olmuş nöbetçi er ve ellerinde küreklerle iki köylü vardı. Boncuk gibi tane tane yağın ılık yağmur herkesi ıslatıyordu.

Nöbetçi er geri çekilerek, “Atın toprağı,” demişti.

Büyükannem yüzünü başörtüsünün ucuyla kapayıp ağlamaya başlamıştı. Köylüler eğilmiş, aceleyle mezara, suyun içine toprak atmaya başlamışlardı. Tabutun üzerindeki kurbağalar sıçrayıp mezarın kenarına tutunuyor, kopan toprakla birlikte aşağı düşüyorlardı.

Büyükannem omzumdan tutup, “Geri çekil, Lenya,” demişti.

Onun elinden kurtulmuşum. Mezarın başından ayrılmak istemiyordum.

“Aman Tanrım,” diye haykırmıştı büyükannem.

Yakınması bana da, Tanrı’ya da değildi. Ve başı önünde, bir şey söylemeden öylece ayakta duruyordu. Mezar iyice dolmuş, toprak düzeyine gelmişti, ama o hâlâ ayakta duruyordu.

Köylüler küreklerini pat pat toprağı vuruyorlardı. Rüzgâr çıkmış, yağmurunu uzaklaştırmıştı. Büyükannem elimden tutup uzak, çevresinde siyahlaşmış birçok haçın

olduğu bir kiliseye götürmüştü beni.

Kilisenin avlu kapısından çıktığımızda büyükannem sormuştu bana:

“Ne o, ağlamıyorsun? Ağlasan iyi edersin!”

“Ağlamak istemiyorum,” demiştim.

Büyükannem sesini alçaltıp, “Neyse, içinden gelmiyorsa, ağlama,” demişti.

Bütün bunlar çok ilginçti: Çok seyrek ağlardım, hem yalnızca gücendirildiğim zamanlar; acıdan hiç ağlamazdım. Döktüğüm gözyaşlarına babam her zaman gülerdi, annem ise şöyle haykırırdı:

“Kes ağlamayı!”

Daha sonra arabamız çok çamurlu, geniş bir sokaktan, koyu kırmızı evlerin arasından geçiyorken sormuştum büyükanneme:

“Peki, kurbağalar nasıl çıkacaklar oradan?”

“Çıkamayacaklar,” demişti büyükannem. “Tanrı yardımcıları olsun!”

Babam da, annem de, büyükannem de Tanrı'nın adını hiç bu kadar sık anmazlardı...

Birkaç gün sonra ben, büyükannem, annem gemide, dar bir kamaradaydık. Yeni doğan kardeşim Maksim ölmüştü, köşede masanın üzerinde, kırmızı şeritli beyaz bir kundağa sarılı, yatıyordu. Denklein, sandıkların üzerine yerleşmiş, at gözü gibi çıkık, yuvarlak pencereden dışarı bakıyordum. Islak camın dışında bulanık, köpüklü su durmadan geriye doğru akıp gidiyordu. Kimi zaman yükselip camın üzerine geliyordu. Korkup kendimi aşağı atıyordum.

“Korkma,” diyordu büyükannem.

Yumuşak elleriyle tutup kaldırıyordu beni, tekrar denklein üzerine koyuyordu.

Suyun üzerinde gri, ıslak bir sis vardı. Uzaklarda bir yerde karanlık kara görünüyor, sonra sisin, suyun içinde kayboluyordu. Her şey sallantılıydı. Yalnızca annem, ellerini başının arkasına atmış, duvara yaslanmış, kıpırdamadan ayakta duruyordu. Yüzü karanlık, demir gibi sert, karanlıktı. Gözleri sıkıca kapalıydı. Hep susuyordu, nedense başka, bambaşka biriydi, giysisi bile yabancıydı bana.

Büyükannem alçak sesle birçok kez şöyle demişti ona: “Varvaracığım, bir şeyler yeseydin, azıcık da olsa, ne dersin?”

Annem cevap vermiyor, kıpırdamadan, öylece duruyordu.

Büyükannem, benimle fısıldayarak annemle ise daha yüksek sesle, sakınarak ürkek ve az konuşuyordu. Annemden korkuyor gibi geliyordu bana. Anlıyordum da onu; bu büyükanneme yakınlaştırıyordu beni.

Annem beklenmedik bir biçimde yüksek sesle, öfkeli, şöyle dedi:

“İşte Saratov. Tayfa nerede?”

İşte, gene tuhaf, yabancı sözcükler: Saratov, tayfa.

Mavi giysili, iriyarı, kır saçlı biri elinde küçük bir kutuyla girdi kamaraya. Büyükannem kutuyu aldı, kardeşimin cesedini içine yerleştirdi, kapıda bekleyen adamın uzattığı ellerine doğru yürüdü, ama şişman olduğu için, kamaranın dar kapısından ancak yan dönüp çıkabilirdi, bu yüzden komik bir biçimde duralamıştı kapının önünde.

“Ah, anacığım,” diye haykırdı annem.

Kardeşimin tabutunu aldı elinden ve ikisi birlikte çıkıp gittiler. Kamarada yalnız kalmıştım, mavi giysili adama bakıyordum.

Adam bana doğru eğilip, “Ne o, kardeşin öte tarafamı gitti?” diye sordu.

“Sen kimsin?”

“Gemici.”

“Peki, Saratov kim oluyor?”

“Kent. Pencereden dışarı bak, görürsün.”

Pencerenin dışında kent yükselip alçalıyordu. Karanlık, ıslak bir sisle kaplıydı, somundan yeni kesilmiş kocaman bir ekmek parçasını andırıyordu.

“Peki, büyükannem nereye gitti?”

“Torununu gömmeye.”

“Toprağa mı gömecekler onu?”

“Başka nereye olabilir? Elbette, toprağa.”

Gemiciye, babamı gömerlerken canlı kurbağaları nasıl toprağa gömdüklerini anlattım. Beni kucağına alıp havaya kaldırdı, göğsüne bastırdı, öptü.

“Eh be dostum,” dedi, “daha bir şey bildiğin yok senin! Kurbağalar için üzülmen gerekmez, Tanrı yardım eder onlara! Annen için üzül sen, görmüyor musun, ne kadar üzgün!”

Başımızın üzerinde uğultulu bir düdük öttü. Bunun geminin düdüğü olduğunu biliyordum artık, dolayısıyla, korkmadım. Gemici hemen yere indirdi beni, “Gitmem gerek!” deyip koşarak uzaklaştı.

Ben de arkasından koşmak istedim. Kapıdan çıktım. Karanlık, dar koridorda kimsecikler yoktu. Kapının biraz ötesinde, merdivenin bakır basamakları parlıyordu. Yukarıya bakınca, ellerinde denklemlerle insanlar gördüm. Herkesin gemiden inmekte olduğu açıktı, öyleyse benim de gitmem gerekiyordu.

Ama kalabalıkla birlikte geminin güvertesinde, kıyıya uzatılmış iskelenin başına geldiğimde birden herkes bağırmağa başladı bana:

“Hey, kimin çocuğusun sen? Kimin çocuğusun sen?”

“Bilmiyorum.”

Uzun süre çekelediler, tutup silkelediler, yokladılar beni. Sonunda kır saçlı gemici geldi.

“Astrahan yolcusu bu, kamaradan kaçmış...” dedi.

Yakalayıp hemen kamaraya götürdü beni, denklerin üzerine bıraktı, çıkarken parmağını sallayarak ekledi:

“Cezalandırırım seni!”

Başımın üzerinde gürültü azalmıştı. Gemi titremiyordu artık, suya batıp çıkmıyordu da. Pencerenin önünü ıslak bir duvar kapamıştı. İçerisi karanlık, boğucu olmuştu, denkler bile kabarmıştı sanki, sıkıyorlardı beni. Kamaranın içinde her şey kötüleştmişti. Bomboş gemide tek başıma, yapayalnız mı bırakacaklardı beni yoksa?

Kapıya gittim. Açılmıyordu, bakır kolunu döndürmek olanaksızdı. Süt şişesini alıp var gücümle indirdim kapının koluna. Şişe paramparça oldu, süt ayaklarıma döküldü, çizmelerimin içine aktı.

Kapıyı açamadığım için üzgün, denklerin üzerine uzanıp sessiz sessiz ağlamaya başladım.

Gözyaşları dökerek uyuyakaldım.

Uyandığında gemi gene batıp çıkıyor, titriyor, kamaranın penceresi güneş gibi parlıyordu. Büyükannem yanımda oturuyor, saçlarını tararken yüzü asık, kendi kendine bir şeyler mırıldanıyordu. Saçları tuhaf bir biçimde, son derece gürdü, omuzlarına, göğsüne, dizlerine dökülüyor, maviye çalarak döşemeye kadar uzuyordu. Büyükannem tek eliyle döşemeden kaldırdığı saçlarını asılı tutarak seyrek dişli tahta tarağı kalın saç demetine zorlanarak sokmaya çalışırken dudaklarını büküyordu; siyah gözleri öfkeyle parlıyor, bu saç yığını arasında yüzü küçük, komik görünüyordu.

Bugün kızgın görünüyordu; ama saçlarının neden bu kadar çok olduğunu sorduğumda, bana dünkü sıcak, yumuşak sesiyle karşılık verdi:

“Besbelli, Tanrı'nın bana verdiği bir ceza bu, işin gücün yoksa tara dur! Gençliğimde saçlarımla övünürdüm, yaşlılığında ise lanetliyorum! Hadi uyu sen! Daha çok erken, güneş yeni doğdu...”

“Artık uyumak istemiyorum!”

Büyükannem hemen, “Tamam, uyuma öyleyse,” diye kabul etti. “Saçını örerken bir yandan da annemin yüzükoyun uzandığı ranzayı düzeltiyordu. “Akşam nasıl kırdın sen o şişeyi? Alçak sesle söyle, annen duymasın!”

Büyükannem sözcüklerin üzerine özellikle basarak konuşuyordu, ağzından çıkan sözcükler pek güzel, parlak, canlı çiçekleri andırdıkları için de belleğimde yer ediyorlardı. Gülümsediğinde vişne gibi koyu renk gözbebekleri anlatılmaz hoş bir ışıkla parlıyor, genişliyordu; gülümsemesi sağlam, güçlü dişlerini neşeyle ortaya çıkarıyor, koyu yanaklarındaki çok sayıda kırışığa karşın, yüzünü çok daha genç, aydınlık gösteriyordu. Ucu kırmızı, delikleri geniş, buruşuk burnu yüzünün görünümünü çok bozuyordu. Gümüş oymalı siyah kutusundan enfiye çekiyordu. Dıştan her şeyiyle esmerdi, ama gözlerinin hiç sönmeyen neşeli, sıcak aydınlığıyla içi ışıltılı ışıltılı. Omuzları hafiften kalkık, sırtı neredeyse kamburdu, çok şişmandı, ama iri bir kedi gibi rahat, canlı hareket ediyordu; o sevimli hayvan gibi yumuşaktı da...

Onu tanıyana kadar karanlığa saklanmış, uyuyor gibiydim; ama o hayatıma girmiş, beni uyandırmış, aydınlığa çıkarmış, çevremde her şeyi kopmaz bir iplikle birbirine bağlamış, rengârenk bir dantelle sarmış ve bir anda hayat arkadaşım, yüreğime en yakın, en anlayışlı, değerli dostum oluvermişti. Onun dünyaya olan bu içten, çıkar gözetmeyen sevgisi bana hayatın zorluklarına karşı koyma gücü kazandırmıştı.

Kırk yıl önce gemiler yavaş gidiyorlardı. Nijni’ye yolculuğumuz uzun sürdü ve o güzelliklerle dolu günleri çok iyi hatırlıyorum.

Hava çok güzeldi. Sabahtan akşama kadar geminin

güvertesinde büyükannemin yanında oturuyordum; mas-mavi gökyüzünün altında, birlikte Volga'nın ipek gibi işli, sonbaharla altın sarısına dönmüş kıyılarını seyrediyorduk. Açık kırmızı boyalı gemi, pervanesinin kanatlarını gri mavi suya uğultuyla daldırıp çıkararak, bir mavnanın yedeğinde, hiç acele etmeden, sakin, tembel, akıntıya karşı ilerliyordu. Halat tespihböceğini andırıyordu. Güneş çok yavaş, belli belirsiz süzülüyordu Volga'nın üzerinde. Manzara her saat yenileniyor, değişiyordu. Yemyeşil dağlar doğanın zengin giysisinin süsleri gibiydi; kıyıda kasabalar, köyler uzaktan yassı çörekler gibi görünüyordu; altın sarısı bir sonbahar yaprağı yüzüyordu suda.

Büyükannem güvertenin bir bu yanına, bir öteki yanına geçerken, ikide bir, "Şuraya baksana, ne güzel!" diyordu. Yüzü apaydınlıktı, gözleri sevinçle büyümüştü.

Kıyıları seyrederken sık sık yanında beni unuttuğu oluyordu. Kollarını göğsünün üzerinde kavuşturmuş, güvertenin bir yanında ayakta dikiliyor, gülümsüyor, sessiz duruyordu. Gözleri dolu dolu oluyordu. Çiçekli, koyu renk basma etekliğinden çekeliyordum.

"Ne oldu?" diye soruyordu birden kendine gelmiş gibi. "Uyumuşum, rüya görüyorum sandım."

"Neden ağlıyorsun, büyükanne?"

Gülümseyerek cevap veriyordu:

"Mutluluktan, bir de ihtiyarlıktan, canım. Yaşlandım artık, altmış yılı devirdim."

Ve enfiyesini çektikten sonra bana, iyi niyetli birtakım haydutlardan, kutsal insanlardan, çeşit çeşit hayvanlardan, uğursuz güçlerden söz etmeye başlıyordu.

Bütün bu öyküleri bana doğru eğilip gözbebekleri genişlemiş gözleriyle gözlerimin içine, beni ayağa kaldıracak gücü kalbime doldurmak istiyor gibi bakarak sakin, gizemli anlatıyordu. Şarkı söyler gibi anlatıyor, anlattıkça sözcükleri daha bir ahenkli oluyordu. Onu din-

lemek anlatılamaz derecede hoştu. Dinlerken soruyordum ona:

“Sonra?”

“Sonra şöyle olmuş: Yaşlı ev cini, sobanın yanına çökmüş, oturuyormuş, ayağına kıymık batmış, bacağına sallayarak, ‘Oy, farecikler, acıyor, oy, fare yavruları, çok acıyor, dayanamıyorum!’ diye sızlanıyormuş.”

Büyükannem bacağına kaldırmış, ayağını ellerinin arasına almış, sallıyordu. Gerçekten, çok acı çekiyormuş gibi, yüzünü komik bir biçimde buruşturmuştu.

Yakınımızda gemiciler, sakallı, güleç yüzlü köylüler ayakta duruyor, büyükannemin anlattıklarını dinliyor, gülüyorlardı. Övüyorlardı büyükannemi, yalvarıyorlardı ona:

“Hadi, nineciğim, bir tane daha anlat!”

Sonra şöyle diyorlardı:

“Hadi, gelin, yemekte bizim misafirimiz olun!”

Yemekte onu votkayla, beni kavun karpuzla ağırlıyorlardı. Gizliydi bu yaptıkları: Gemide her çeşit meyve yemeyi yasaklayan, gördüğü meyveyi alıp denize atan biri dolaşıyordu. Bekçi gibi, madeni düğmeli bir giysisi vardı, sürekli sarhoşturdu. İnsanlar görünmemeye çalışıyorlardı ona.

Annem güverteye çok seyrek çıkıyor, bize uzak duruyordu. Hep susuyordu annem. Kocaman, düzgün bedenini, koyu renk, demir gibi sert yüzünü, bir araya topladığı açık renk saçının örgülerinden oluşan ağır tacını (her şeyiyle güçlü, sertti) sisin içinde ya da saydam bir bulutun arkasında gibi hatırlıyorum. Büyükanneminkiler gibi öylesine iri, kül rengi gözleri bulutun, sisin içinden uzak, soğuk bakıyorlardı bana.

Bir gün pek sert, şöyle demişti annem:

“Anneciğim, herkes arkanızdan gülüyor size.”

Büyükannem hiç umursamadan, karşılık vermişti:

“Canları sağ olsun! Varsın gülsünler, sağlık olsun!”

Nijni’yi gördüğümüzde büyükannemin çocuksu sevincini hatırlıyorum. Elimden çekerek güverteye çıkardı beni, haykırdı:

“Bak, bak, ne güzel! İşte sana Nijni, büyükanneciğim! Görüyor musun, ne Tanrısal bir kent! Bak, bak, kiliseler uçuyorlar sanki!”

Ve neredeyse ağlayarak yalvardı anneme:

“Varvaracığım, baksana, ne güzel, değil mi? Unuttun buraları, anlaşılan! Sevin, hadi, sevin!”

Annem acı acı gülümsüyordu.

Gemi, güzelim kentin karşısında, teknelerle dolu, yüzlerce direğin iğne gibi yükseldiği nehrin orta yerinde durunca bir sürü insanın dolu olduğu büyük bir tekne yaklaştı geminin bordasına, indirilen iskeleye ucunda kanca olan bir sopayla bağladılar gemiyi, içindekiler tek tek iskeleden gemiye çıkmaya başladı. Önde en çabuk çıkan uzun, siyah giysili, altın sarısı saçlı, sakallı, küçük burunlu, yeşil gözlü ufak tefek bir ihtiyardı.

Annem gülr, yüksek bir sesle, “Babacığım!” diye haykırarak ona doğru koştu.

Yaşlı adam onun başını tutup küçük, kırmızı elleriyle yanaklarını çabucak okşadıktan sonra ince sesiyle bir çığlık attı:

“Nedir bu, aptal şey? Vay, vay! Şu işe bakın... Eh, siz ha...”

Büyükannem fırlıdak gibi dönerek herkesi tek tek öpüyordu; beni elimden tutup öne çıkardı, bizi karşılamaya gelenleri bana tek tek göstererek çabuk çabuk şöyle diyordu:

“Evet, hadi bakalım! Bu dayın Mihaylo, bu da dayın Yakov... Yengen Natalya, bunlar da iki kuzenin, ikisinin de adı Saşa ile onların kız kardeş Katerina, bütün ailemiz bu işte, oldukça kalabalığız!”

Maksim Gorki'nin bu kısa romanı, hayatının çocukluktan yetişkinliğe geçiş dönemini anlattığı ünlü üçlemesinin birinci kısmını oluşturur. Otobiyografik anlatı türünün en beğenilen örneklerinden biri olan *Çocukluğum*, Gorki'nin Rusya'nın orta kesiminde bulunan Nijni şehrinde yaşadığı yılları anlatır. Bir çocuğun ailesini ve insanları tanıyarak, iyile kötü, güzelle çirkin, şiddetle merhamet, sevgiyle nefret gibi değerlerin yaşamda, insan ilişkilerinde iç içe girdiğine tanık olarak geçirdiği bu yıllar, aynı zamanda, Rusya'da sarsıcı altüst oluşların yaşandığı, 1905 ve 1917 devrimleriyle ve bütün gürültüsüyle XX. yüzyılın yaklaştığı yıllardır.

Babası öldükten sonra annesi tarafından büyükbabasıyla büyükannesinin yanına bırakılan Aleksey, iki ihtiyarın yanında bir yandan büyükannesinden dinî hikâyeler dinler, diğer yandan büyükbabasının ani şiddet patlamalarına tanık olur. Amcaların miras çekişmeleri, doğumlar, evlilikler, müzik eşliğinde dinlenen halk efsaneleri... Bir epik şiir havasıyla geçen günler aynı zamanda büyük bir yazarın ortaya çıkarmaktadır. Gorki'nin olgunluk çağında anlattığı bu çocukluk hikâyesi aynı zamanda büyük bir yazarın kendi kendini tanıma çabasıdır.

#dünyaklasikleri #rusklasikleri #otobiyografi #çocukluk #üçleme
#gündelikhayat #şiddet

Kapak resmi: Mikhaıl Nestorov

 CAN

canyayinlari.com | f | b | t canyayinlari

roman

ISSN: 978-975-07-2989-7

9 789750 739897